

KOPASZ MÁRTA AZ EGYETLEN NŐ, LÉKÓ PÉTER A LEGFIATALABB DÍSZPOLGÁR

Próféták a saját városukban

Lékó Péter most Mexikóban, a sakkvilágbajnokságon öregbíti Szeged hírnevét
FOTÓ: SEGESVÁRI CSABA

A rangidős és az egyetlen nő: Kopasz Márta grafikusművész
FOTÓ: SCHMIDT ANDREA

A legnagyobb magyar, Széchenyi István nevével kezdődik és a nemzet színésének, Király Leventének a nevével végződik az a lista, amely Szeged díszpolgárainak névsorát tartalmazza. Amióta – 1990-től – ismét bevezették a díszpolgárság intézményét, huszan érdemelték ki a kitüntető címet. A teljes lista híven tükrözi Szeged történetét, hiszen a kiemelkedő személyiségek mellett az utókor által megkérdőjelezett kitüntetettek nevére is rábukkanhatunk.

Szeged díszpolgári címét elsőként gróf Széchenyi Istvának ítélte oda a szegedi magisztrátus 1883. december 20-án. Ezt azonban csak majd egy évvel később, szeptember 1-jén, második szegedi látogatása alkalmával fogadta el a legnagyobb magyar, a reformkor kiemelkedő egyénisége. A díszpolgári címet ekkor még nem használták, a város tulajdonképpen polgárává fogadta a Tisza-szabályozás elindítóját.

Az 1848-as forradalom hevében Kossuth Lajost, Wesselényi Miklóst, Deák Ferencet és Klauzál Gábort is tiszteletbeli polgárjoggal ruházta fel a város. De 159 évvel később, a szabadságharc évfordulóján Lékó Péter nemzetközi sakknagymester, a város legifjabb díszpolgára – e tisztségben Kossuth és Deák kései követője – ünnepi beszédében hangsúlyozta: a legalapvetőbb elvárás, hogy ne vonjuk kétségbe a másik magyarságát, hazaszeretét és tisztességét csak azért, mert a részletekről más a véleményünk.

Ám a forradalmat követő elnyomás idején olyanok is megkapták a címet, akikre kevésbé lehetünk büszkék: 1857-ben Bach Sándort, az önkényuralom kiszolgálóját

kényszerűségből fogadta díszpolgárává Szeged, mint ahogyan később Gömbös Gyulát vagy Rákosi Mátyást is.

Az első városnap ünnepségen, 1990. május 21-én – negyvenöt év után először – nyújtották át ismét díszpolgári címet Szegeden – egyszerre három személyiségnek: Buday György grafikusművész, Straub F. Brunó biokémikus, Varga Mátyás díszlettervező érdemelte ki a díszpolgárságot. Azóta huszan kapták meg Szeged napján a díszes kiviteli oklevelet és az emlékérmét, 1991-től évente egy díszpolgári címet adományoz Szeged. Az elismerésben részesültek között biokémikus, díszlettervező, irodalomtörténész, operaénekest, megyés püspököt, filmoperatőrt és nemzetközi sakknagymestert is találunk. Valamennyiük proféta lett saját városában.

A városi adományozások rendjét közgyűlési rendelet szabályozza, amely rögzíti, hogy a cím „csak kiemelkedő tudományos, művészeti, közéleti, gazdasági, oktatási-nevelési, közművelődési” életműért adományozható, olyan kiváló személyiségnek, aki tevékenységével, maradandó alkotásával hozzájárult Szeged fejlődéséhez, anyagi és

szellemi gyarapodásához, elősegítette a város tekintélyének növelését itthon és külföldön”.

– Az elmúlt években minden városi kitüntetést, a városi díszpolgári címet is egyhangú döntéssel szavazta meg a közgyűlés. Szegeden minden városi polgár, szervezet vagy intézmény tehet javaslatot a városi kitüntetésekre, így a díszpolgári címre is. A javaslatokat az önkormányzati bizottságok tárgyalják meg, a jelöltek nevét magam terjesztem a közgyűlés elé, ugyanis a testület dönt a kitüntetések odaítéléséről – beszélt a díszpolgári cím adományozását megelőző procedúráról Szeged város jelenlegi polgármestere, Botka László.

Az eddigi utolsó díszpolgári címet – idén tavasszal – *Király Levente* vehette át. A nemzet színésze 70. születésnapjának előestéjén, 2007. március 5-én, a kisházban megrendezett ünnepi gálaesten értesült a város kitüntetéséről.

– Nem számítottam erre az elismerésre, bevallom, megkönnyeztem a bejelentést. A színészet nem mérhető centivel, mint például a mérnöki munka. Rengeteg csodálatos ember volt előttem a város díszpolgára, megtiszteltetés a nyomukba lépni. Ízig-vérig szegedinek vallom magam, 1959 óta élek a városban. Az ember nem lehet eléggé hálás azért a megbecsülésért, amit itt kapott. A közönségtől és a város vezetésétől egyaránt. Rengeteget jelent ez nekem – vallotta meg a Kossuth-díjas színművész.

A lokálpatrióta Király Leventével ellentétben az Oscar-díjas filmoperatőr, *Zsigmond Vilmos*, vagy éppen a nemzetközi sakknagymester, Lékó Péter igazi világpolgár.

Gömbös és Rákosi a fekete folt

Szegeden 1861-ben osztották ki a legtöbb tiszteletbeli képviselő címet, összesen tizenhatot. Deák, Klauzál és Kossuth ekkor ismét kiérdemelte a titlust – hármukon kívül sem előttük, sem utánuk nem kapta meg senki kétszer a díszpolgári címet a városban. A díszpolgár kifejezést 1875-től használták. A várost újjáépítő Lechner Lajos 1884-ben, Szeged országgyűlési képviselője, a kultuszminiszeri posztot is betöltő Klebelsberg Kunó 1930-ban lett a város díszpolgára. A kö-

vetkező 15 évben a politika ismét komolyan befolyásolta a díszpolgári kinevezéseket: így kapta meg a címet 1935-ben a szegedi képviselőből lett miniszterelnök, Gömbös Gyula, vagy 1945-ben Rákosi Mátyás és Tildy Zoltán. Ők a mai napig viselik a titlust. Utánuk, 1990-ig egy hosszabb szünet következik. 1974-ben ugyan született egy tanácsi rendelet, amely rendelkezik a díszpolgárság kérdésében, ám a címet senki sem kapta meg.

Névsor

Szeged díszpolgárai a rendszerváltástól kezdődően – 1990: Buday György grafikusművész (1907–1990); 1990: Straub F. Brunó biokémikus (1914–1996); 1990: Varga Mátyás díszlettervező (1910–2002); 1991: Székelyfalvi-Nagy Béla matematikus (1913–1998); 1992: Péter László irodalomtörténész (1926–); 1993: Ilia Mihály irodalomtörténész (1934–); 1994: Kass János grafikusművész (1927–); 1995: Boda Domokos gyermekgyógyász (1921–); 1996: Simon Miklós bőrgyógyász (1916–2007); 1997: Kopasz Márta grafikusművész (1911–); 1998: Kristó Gyula történész (1939–2004); 1999: Solymosi Frigyes kémikus (1931–); 2000: Gyulay Endre megyés püspök (1930–); 2001: Kovács Gábor szívsebész (1929–); 2002: Mécsáros Rezső geográfus (1942–); 2003: Gregor József operaénekes (1940–2006); 2004: Zsigmond Vilmos filmoperatőr (1930–); 2005: Lékó Péter nemzetközi sakknagymester (1979–); 2006: Telegdy Gyula orvosprofesszor (1935–); 2007: Király Levente színművész (1937–).

– A város valamennyi díszpolgárára büszké lehetünk, Sok különböző életút akad közöttük, de egy szempont minden kitüntetettre igaz: az erőteljes szegedi kötődés – mondta Botka László.

Szeged ma is élő 13 díszpolgára közül a 95 éves *Kopasz Márta* a legidősebb, tíz éve büszke birtokosa a címnek.

– Egész életemet a város kulturális életének szenteltem. Egyetemi lektorként, főiskolai adjunktusként és tanárként egyaránt. Büszke vagyok rá, hogy a város honorálta a munkásságomat, és hogy ez nem csak forma volt, hiszen egy-egy viláreggeli alkalmával a polgármester úr a véleményünket is kikérte a város dolgairól – fogalmazott a grafikus- és festőművész, aki valamennyi szegedi díszpolgár közül az egyetlen nő a névsorban.

HORVÁTH LEVENTE

Asszony szőtte krimik

Agatha Christie kemény dió egy életrajzíró számára. Nagyon, de nagyon kedves személy volt Agatha Christie – véli egy barátja –, miközben nagyon, de nagyon jó könyveket írt, szinte titkokban.

Kissé molett, elpuhult, kedves nő, aki meglehetősen konzervatívan viselkedik, és tántoríthatatlanul az első világháború előtti időkből való. Ilyennek látták Agatha Christie-t azok, akik akkor találkoztak vele, amikor már híres író volt. Ő soha nem játszotta meg magát, soha nem előkelősködött. Viselkedésében és szokásaiban felső középosztálybeli, s módora meghatározója: a géniusza.

Karakterek kártyalapokon

Az ötleteket a könyveihez a legegyszerűbb módon jegyezte le: listát készített a karakterekről régi kártyalapokra, vagy lánya iskolai füzetébe, esetleg a bevásárlólistára vázolva fel a jellemvonásokat. Rengeteg merénylet kellett ahhoz, hogy az adott rejtély vizsgálható legyen – ahogyan az a szenzációs Agatha-regényből készült 1926-os filmben is látható.

Agatha Christie-ről Janet Morgan több mint 20 évvel ezelőtt írt könyvet, most pedig *Laura Thompson* jelentkezett egy kötettel.

Laura Thompson igazi együttérzéssel áll hozzá a témához, szereti a könyveket, azokból idéz is rendszeresen és szabadon, és saját intuitív módján próbál komplett portrét festeni Agatháról, Agatha legbelső énjéről.

A történet ismert. Agatha Miller egy gazdag amerikai úriember lánya, édesanyját Clarának hívják. Agatha felső középosztálybeli jólétben nevelkedett Torquay-ban. Édesapja fiatalon meghalt, és Clara három gyermekével egyedül maradt. Gondoskodott róluk, tisztességesen nevelte őket.

Régi-új portré

Szép, fiatal nőként számtalan házassági ajánlatot kapott, ám ő a modortalan Archie Christie-t választotta: egy tűzérési tisztet, aki az első világháború után unalmas állást kapott – és házasságtörést követett el.

Agathának, aki egy leánygyermeknek, Rosalindnek adott életet, szinte semmi ideje nem maradt gondolkodni. A háború alatt írt egy saját tapasztalatain alapuló könyvet, amelynek szereplője egy toruay-i gyógyszerész. A könyv A titokzatos style-i eset címet viselte, s ebben szerepelt egy kis belga detektív, akit Hercule Poirot-nak hívtak.

Amikorra Agatha Christie

Könyvtermés

Laura Thompson emlékezteti olvasóit: Agatha Christie 55 teljes regénye közül 36 történetben a gyilkosságokat nyereségvágyból követték el. A pénz és a biztonság nagyon fontos volt az alapvetően bizonytalan Agatha számára. Ugyanakkor első regénye megjelenését követően minden esztendőben befejezett legalább egyet egyedülálló könyvei közül. Némelyik, mint például a Hétvégi gyilkosság, vagy az utolsó Miss Marple-történet, a Nemezis – bármilyen fokmértővel mérve is kiváló könyv. Összességében, Agatha könyvei nagyobb figyelmet kaptak, mint bármely más 20. századi író kötetei.

már elfogadott író lett (a könyvet számtalan kiadó elutasította), a férjével tisztázták a házasságukat. Archie azt mondta: szeretne elválni, mert szerelmes egy Nancy Neele nevű lányba.

Szex és barátság

A lealacsonyító válás után, amikor Agatha 36 éves volt, jött az utazás, a találkozás Katherine Wooley-val (Katherine Leonard Wooley, a nagyszerű Ur városát kutató archeológus felesége volt) az Orient expresszen, és ekkor mutatták be második férjének, a szintén archeológus Max Mallowannak, aki 14 évvel volt nála fiatalabb.

Szerelmesek voltak, és életre szóló barátok.

Thompson úgy spekulál: talán volt néhány afférja a fiatal férjnek, de Agatha biztonságban érezte magát vele, és osztottak az archeológia és a vallás iránti szenvedélyükben is. Kéjesen szerették a jó ételeket – ahogyan Thompson meggyőző bennünket –, a szexet és a nagy baráti kört.

– Micsoda szeretnivaló idő lesz, amikor mi újra együtt leszünk, és mennyit fogunk enni! És beszélgetünk, beszélgetünk, beszélgetünk. És te felhúzod az orrod, és én sikítani fogok. Gondolj rám, bármerre is vagy a tengeren – írta Agatha Maxnak, amikor a régész egy ásatáson volt.

Rengeteg energiát fektettek abba, hogy két házat tartsanak fenn – egy nagyobbat Greenwayben, Devonban, és Max kisebb házat Wallingford mellett, ahol végül Agatha 1976 januárjában meghalt.

DAILY MAIL, ÍRTA: A. N. WILSON, FORDÍTOTTA: NYEMCSOK ÉVA

Agatha Christie gyengéd gyilkosságai zömének hátterében ott a nyereségvágy
FOTÓ: DM/DV